

mindez helyzetteremtés, ürügy arra, hogy a horror mítosza életre keljen. A hughesi mítoszteremtés, a téma felületes körüljárása, az apróbb történések alapos szemügyre vétele itt is megfigyelhető. Visszatérő szereplőként fel-feltűnik a vámpír nagymamája, aki egyszersmind az olvasó kalauza is lesz. A versekben erőteljes a szövegköziség érvényesülése – főként a 19–20. századi brit–amerikai irodalmi irányvonal érezteti hatását.

A szívós fűvások ezek az előző rendszer mindennapjai között élő ember gondolataival, gondolkodásával ismert meg. Különösen tanulságos láttelepet tár elénk a Milan Kunderának címzett *ajánlott vers* – a sorsközösségről, a közös szerep vállalásáról Közép-Európában. Nem alkotnak külön ciklust, mégis említést érdemelnek azok a versek, melyeket a szerző *József Attila legszebb öregkori versei* címmel aposztrofált. Az említett szövegköziség itt is érvényesül; József Attila gondolatai sorok mögé bújtatva jelennek meg, a szerző új gondolatai, kiegészítései köré rendezve.

A pokol tornásza ciklus darabjaiban a filozófiai fejtegetések is szerepet kapnak. A versek kivétel nélkül szonettformában íródtak. A szonettek azonban modern tartalommal telnek meg; az áthajlások, a kiszólások ezzel együtt sem mennek a tartalom rovására. *A Vérnősző Barom* szonettjei férfi és nő kapcsolatát mu-

tatják be, férfiszemmel. A szerelmi líra modern, extravagáns, sajátos változatával állunk itt szemben. Egészen rövid ciklust alkot a „*Ne félj!*” című, amely élet és halál határmezsgyéin vezeti az olvasót. Az utolsó rész darabjai között pedig már időben hozzánk egészen közeli verseket is találunk. Ilyen a *Stephané Mallarmé levele Bill Clintonnak*, melyben a költő Mallarmé stílusában szólítja meg az exelnököt a Lewinsky-ügy kapcsán.

Bodor Béla könyve összességében a posztmodern líra jegyeit viseli magán; aki szereti az extravaganciát, a meglepő helyzeteket, az ötletes képalkotást, nem fog csalódnni benne.

SÜTŐ CSABA ANDRÁS

(*Orpheusz Kiadó, Bp., 2002. 81 o. 1300 Ft*)

Fehér Béla: *Triptichon*

Felfokozott várakozást kelthetett, amikor a szerző így nyilatkozott akkor még készülő művéről: „Életem legfontosabb könyvét írom. [...] Ez lesz az utolsó könyvem. Többet nem írok. Kivonulok az irodalomból.” Egyrészt érdeklődve várjuk, ki lehet-e vonulni az irodalomból. Másrészt valóban fő mű színvonalú eredmény született, ami nem jelenti

azt, hogy a korábbi könyvek némelyike – például a 2000-ben megjelent *Filkó* – ne képviselne hasonló minőséget.

A *Triptichont* az eddigi életművel nemcsak a minőség köti össze, hanem a stílus – amely számos műfajt és nyelvi réteget sodor magával –, a hangvétel, amely a humort és a groteszket kellő pillanatban katartikus megrendültséggé tudja változtatni, és a téma is: Fehér Béla regényei egyetlen család egy-egy tagjának a történetét mutatják be.

A *Triptichon* egy kerettörténetből és négy betétből áll. Görbekerti Gáspár festő mindenét eladja, vásárol egy kocsit, és elindul Olaszországban élő nővéréhez. Útközben „megérinti” az Úr, hivatást kap, egy hármaskép elkészítése lesz a feladata. Olaszországban – immár Giardino da Storto néven – számos egyéb mellett elkészíti ezt a művet is, és elindul hazafelé. Ez a kerettörténet, a betéttörténeteket pedig a triptichon három képén megörökített történetek jelentik. Azért négy a számuk, mert a középső képhez egy timpanon is tartozik, külön történettel, bár ez szorosan kapcsolódik a főképhez, tehát háromnak is vehetjük a betétek számát. Az első Rodostóban játszódik, a bujdosók között, ez kémjelentésként van elbeszélve. A második a gyógyíthatatlan rákosok szanatóriumában; az utolsó történet filmszerű, a sci-fi és az antiutópia világában játszódik.

Görbekerti Gáspár története az elhivatottságról szól, a teljes értékű személyiségről, aki habozás nélkül képes lemondani (múltjáról, értékeiről), ha céljai erre ösztönzik. Már a „megérintés” előtt így cselekszik, nem tudni, azért-e, mert megérzi az elkövetkezendőket, vagy épp ezzel a számítás nélküli belső szabadsággal érdemli ki a megérintést.

A kerettörténet úgy viszonyul a betétekhez, mint az alkotás útja a lényeg meglátásához, létrehozásához, de ötvözésük a nyersanyag és a mű kapcsolatának a kérdését is felveti. A betéttörténetek összefüggések hálózatát hozzák létre. Múlt, jelen és jövő kapcsolatát tekintve a romlás uralkodik el a történelmen: a múltban a száműzetés keserűségéből emel ki egy kedves meglepetés, a jelenben a halálos betegségből egy mesejáték előadása, a harmadik történetben már az egész világ apokaliptikussá zuhlott, az antiutópiák minden félelmét valóra váltva (önpusztító tudomány, identitáshiány, erőszak, ösztönszinten élő tömegek, világvége). Fehér Bélánál azonban él a hit a minden nyomorúságon túli megváltásban. Ez magyarázza a keresztény szimbolika állandó jelenlétét. Mindig az áldozatot vállaló ember képes eljutni a megoldáshoz. (Kivétel és így ellentpont a timpanon története, a gyógyíthatatlanok által előadott felnőtt-mese, amely kiütatlannak mutatja a sorsot.) De az idők romlásával az áldozat is nehezebbül.

Először csak titoktartást és munkát jelent, aztán az élet megrövidítését ugyan, de ezt enyhíti a közösségre találás. Az utolsó történetben a legnyíltabb az evangéliumi háttér, ám itt magányosan kell vállalni a sorsot az ismeretlen jövőbe indulónak.

A három betét az írói beszédmód szerint is elkülönül. Az első egy irodalom előtti (kémjelentés, Mikes levelei), a második (Thomas Mannra, illetve a mesére utaló) irodalmi, a harmadik egy irodalom utáni (film) kommunikációs formát használ fel.

A *Triptichon*ban az élet lényege az állandó alakulás, a „vonzások és taszítások harmóniája”. Az állandó történés mégis „harmonikus”: felsőbb rendet sugall. Az elhivatott ember ezért olyan, amilyennek leírtuk: állandó készenlét és belső szabadság párosul benne valami eredendő létbizalommal. A valóság teljességét a regény szerint csak a művészet képes kifejezni, mivel a valóság dinamikáját és személyességét is megőrzi: „a művészet nagyobb felség, mint a metafizika. [...] a végső választ az esztétikai titok rejti magában.”

Fehér Béla utolsó (?) művével mintegy *Az ember tragédiája* újkori színeit újraírva zárja le regényeken átnyúló családtörténetét.

STURM LÁSZLÓ

(*Európa Kiadó, Bp., 2001. 312 o. 1700 Ft*)

Antal István – Pauer Gyula: *Pauer-versek és -írások*

A kötetben összegyűjtött, nyomtatásban először megjelenő szövegek keletkezésük idejét tekintve rendkívül tág, csaknem öt évtizednyi időszakot fognak át. A szövegek kötetbeli egymásutánja azonban nem időbeli rendet követ; elrendezésük folyamatosan egymásra vonatkoztatja őket. Pauer Gyula szövegeit Antal István kommentárjai szakítják meg, melyek azonban nem követik a szövegek sorrendjét, s így bizonyos önállóságra tesznek szert. A kötet folytonos előre- és hátralapozásra ösztönzi olvasóját, s a szövegek összetartozásának jelzéseire teszi figyelmessé. Az egyes szövegekkel párhuzamosan, a lapok alján a kötet egészén üzenettrögzítőről származó mondattöredékek futnak végig, mintegy megkettőzve, de egyben össze is fogva a könyvet.

Pauer Gyula versei elsősorban azon költői kezdeményezésekhez látszanak kötődni, melyek a hetvenes-nyolcvanas években a lefokozottság, a köznapiság, a költőietlenség eszközeivel élve szakítottak a vallomásosság és a képvisleti líra hivatalos beszédformáival, s a hagyományos versszerűség megbontását újfajta személyességgel párosították. Pauer versei a köznapiság betöltő szövegtípusok irányában nyitják meg az irodalmi műfajokat.